

Shromažďování zvířat

MUDr. Miroslava Khollová

Psychiatrická léčebna Bohnice, Praha

Shromažďování zvířat je podceňovaný problém, přináší značné utrpení zvířat, často bývá spojeno se zanedbáváním sama sebe, může také přivést do vážného nebezpečí děti, starší a závislé osoby. Nejčastěji se vyskytuje u starších a osamělých žen. V článku jsou prezentovány výsledky studií tohoto problému, je zde popsána definice a modely shromažďování zvířat, typy shromažďovačů a přístupy k řešení tohoto problému.

Klíčová slova: shromažďování zvířat, modely shromažďování zvířat, typologie shromažďovačů zvířat.

Animal hoarding

Animal hoarding is under-recognized problem that causes animals suffering, is often associated with self-neglect and can also place children, elders and dependent adults to serious risk. It occurs more frequently in older, isolated women. This article is focusing on present research about this problem, including the definition and model for animal hoarding, types of animal hoarders and approach to solving this problem.

Key words: animal hoarding, models of animal hoarding, types of animal hoarders.

Psychiat. pro Praxi 2009; 10(4): 191–192

Dodnes nebyla sepsána žádná vědecká literatura týkající se shromažďování zvířat. Existující literatura na toto téma byla zpracována úředníky Humane Society of the United State a pracovníky zvířecích útulků (1). Pouze jediná případová studie byla publikována v medicínské nebo psychologické literatuře. Worth a Beck (2) rozhovory s vlastníky většího počtu domácích zvířat. Většina z těchto studovaných sbírala psy nebo kočky, muži častěji sbírali psy a ženy kočky. Kolem 2/3 vzorku tvořily ženy, ze 70 % byly svobodné. Častá sociální izolace byla spíše výsledkem shromažďování než jeho příčinou. Většina účastníků referovala o tom, že jejich shromažďování začalo v dětství. Mnoho z nich nemělo telefon, inženýrské sítě a řada z nich také shromažďovala věci. Autoři spekulovali o tom, že účastníci převzali rodičovskou roli nad svými zvířaty. To vyplynulo z neschopnosti zbavit se zvířete, dokonce i když pro ně byl nalezen jiný, přijatelnější domov. Většina z nich zdůrazňovala, že zvířatům dávají „bezpodmínečnou a nekritickou lásku“. Měli tendence je ztělesňovat, personifikovat je a stavět se do role zachránců trpících a nemilovaných tvorů.

Patronek (3) provedl průzkum mezi pracovníky útulků zvířat, který se týkal jejich zkušeností s lidmi shromažďujícími zvířata. Detailní informace byly získány z 54 případů. Na 76 % sledovaných tvořily ženy, 46 % bylo starších 60 let, většina byla svobodná, rozvedená nebo ovdovělá a více než polovina žila sama. Nejčastěji byli shromažďováni kočky a psi.

V obou studiích byly popisované podmínky velmi podobné. Mrtvá nebo nemocná zvířata byla objevena v 80 % případů, okolo 60 % shro-

mažďovačů si nebylo schopno připustit problém (3). V 69 % případů byly nashromážděny v životním prostoru zvířecí výkaly a moč a více než ¼ postelí těchto lidí jimi byla umazána. Jako ospravedlnění pro toto chování udávali výraznou lásku ke zvířatům, pocit, že zvířata nahradí děti, víru, že nikdo na světě se o ně nechce nebo nemůže postarat, a strach z toho, že budou zvířata utracena. Shromažďovači často zničili technické vybavení svého bytu (koupelnu, kanalizaci, prostory na vaření, topení, ledničku a elektrifikaci) a neměli potřebu tento stav změnit.

Řešení těchto případů bylo často zdlouhavé a těžké a shromažďovači často pokračovali v tomto chování.

Definice

Shromažďování zvířat je definováno čtyřmi charakteristikami:

1. selhání při zajištění alespoň minimálních standardů hygieny, prostoru, výživy a veterinární péče pro zvířata,
2. neschopnost rozpoznat následky tohoto selhání pro zvířata, rodinné příslušníky a prostředí,
3. nutkavé pokusy nashromáždit nebo vlastnit sbírku zvířat navzdory postupně zhoršujícím se podmínkám,
4. popírání nebo minimalizování problému a životních podmínek pro lidi i zvířata.

Modely vysvětlující shromažďování zvířat

Několik psychiatrických modelů bylo navrženo pro problematiku shromažďování zvířat

(1). Šalebný model navrhuje, že lidé, kteří shromažďují zvířata, mají velmi zacílenou formu bludné poruchy. Podporou pro tento model je to, že všichni účastníci byli přesvědčeni o svých speciálních schopnostech komunikovat nebo se vcítit do zvířat. Navíc shromažďovači udávali, že jejich zvířata byla zdravá a měla dobrou péči. Toto tvrzení, v rozporu s jasnými a zřejmými informacemi, nasvědčuje tomu, že jejich přesvědčení je mimo realitu.

Lockwood (1) navrhl závislostní model založený na podobnosti zneužívání psychoaktivních látek, zahrnující zaujatost zvířaty, popření problému, omluvy za chování, izolace ze společnosti, přesvědčení o pronásledování, zanedbávání osobních a životních podmínek.

Malý počet shromažďovačů zvířat může být popsán zoofilním modelem, kde zvířata slouží jako zdroj sexuálního uspokojení (1). V několika případech popsanych sdělovacími prostředky byla sesbírání zvířata objekty sexuální aktivity, ale je malý důkaz pro podpoření tohoto modelu jako rozhodujícího činitele pro toto chování.

Dalším možným modelem pro shromažďování zvířat je vazbový model, ve kterém jedinci trpí ranou rozvojovou deprivací rodičovské vazby a je pro ně nemožné navázat blízké mezilidské vztahy v dospělosti. Tato situace může pocházet z dětských zkušeností chybění, opomíjení nebo zneužívání rodiči či opatrovníky.

Nejčastěji používaný model řadí shromažďování zvířat k OCD (1). Dva hlavní příznaky jsou shodné s OCD modelem. Lidé s tímto syndromem mají ohromující pocit zodpovědnosti za zabránění možného ublížení zvířatům,

a podstupují nerealistické kroky, aby splnili tuto zodpovědnost.

Patronek (3) zaznamenal, že více než 80 % shromažďovačů zvířat také shromažďovalo věci. Stejná data přicházejí i od Wortha a Becka (2) a také z HARC pilotní studie. Pokud shromažďovači zvířat vidí nebo slyší o zvířatech, která potřebují domov, zažívají podobný pocit jako kompulzivní shromažďovači. Zprávy o lidech, kteří shromažďují zvířata, vypovídají o tom, že jejich domovy jsou typicky v havarijním stavu a zjevném chaosu. Shromažďovači zvířat se vyhýbají nepohodlným rozhodnutím o odvrácení se od zběhlých zvířat nebo léčení nemocných zvířat popřením problému nebo přesvědčováním sebe sama, že zvíře je v pořádku. Mrtvá zvířata jsou někdy ponechána ležet, aby se tito lidé vyhnuli pocitům smutku, viny nebo zodpovědnosti za jejich smrt.

Klasifikace shromažďovačů zvířat

Typickým shromažďovačem zvířat bývá starší člověk, jenž trpí psychickými nebo fyzickými problémy, není schopen poskytnout péči sobě ani zvířatům, žije v nehygienických, nestandardních podmínkách, se zvířaty přenášejícími infekční choroby, což přináší riziko nemoci pro domácnost i sousedy. Tento běžný scénář ovlivňuje závislé dospělé i děti, velký počet zvířat i společnost a obnáší zdravotní, duševní, právní, lidské i domácí problémy.

Existuje předběžná klasifikace tří základních typů shromažďovačů zvířat.

1. Přemožený ošetřovatel

Tento typ shromažďovače zvířat si částečně uvědomuje problém s péčí o zvířata a mívá větší spojení s realitou než ostatní typy. Jeho problém se spouští změnou okolností nebo možností (sociálních, ekonomických či zdravotních) např. ztrátou druhu, který pomáhal s péčí o zvířata, výskytem onemocnění nebo neschopnosti, ztrátou zaměstnání nebo příjmu. Zpočátku vyvíjí úsilí v poskytování řádné péče, ale nakonec je přemožen a není schopen problémy řešit efektivně, postupně se snižuje kvalita péče o zvířata. Má na ně silné vazby a vnímá je jako členy rodiny. Při řešení problému umožní zasahujícím vejít

dovnitř, s větší pravděpodobností respektuje systém a přizpůsobuje se doporučením, směřuje spíše k minimalizování než k popírání problémů. Tito lidé mívají vyšší sklon k duševním poruchám osy I (poruchy nálady, schizoafektivní poruchy, psychotické poruchy, poruchy osobnosti a mentální retardace).

2. Shromažďovač zachránce

Tento typ mívá silný pocit posláný zachránit zvířata, který je řízen neodbytnou kompulzí, má strach ze smrti (zvířat nebo své) a nesouhlasí s eutanazií, většinou začíná s přiměřenými možnostmi péče o zvířata. Věřící, že pouze on jediný může podávat přiměřenou péči, počáteční vzorec zachrany následovaný adopcí je nahrazen pouze zachráněním. Počet zvířat postupně převyšuje kapacitu k poskytování minimální péče, a i přesto je pro něj těžké odmítnout žádost o převzetí dalších zvířat. Vyhýbá se autoritám nebo zabraňuje jejich příjezdům, nebývá nezbytně sociálně izolován, může pracovat s velkou sítí aktivistů a být vtažen do společnosti, ačkoli je méně přístupný intervenci sociálních služeb.

3. Shromažďovač vykořisťovatel

Tento typ shromažďovače získává zvířata výhradně pro uspokojení vlastních potřeb, mívá sociopatickou povahu nebo poruchy osobnosti, chybí mu empatie pro lidi nebo zvířata, chybí mu pocit viny, soucit a sociální citění, je lhostejný k násilí páchanému na lidech nebo zvířatech a směřuje k extrémnímu popření situace. Zvířata získává častěji aktivně než pasivně. Odmítá autority nebo oprávněné starosti o péči o zvířata od cizích lidí. Věřící, že jeho znalosti jsou nejlepší ze všech, přijímá roli experta s extrémní potřebou kontroly. Tento typ mívá povrchní kouzlo a charisma – velkou výmluvnost, obratnost v umění omluvy nebo popisování, schopnost v prezentování sebe sama, působí důvěryhodně a kvalifikovaně na úředníky, veřejnost i média. Často se chová bezohledně, lže, podvádí, krade bez soucitu a potenciálně má možnost využít tyto nástroje k dosažení vlastního cíle, plánuje obcházet zákon a vítězit nad systémem, např. rozptýlením zvířat mezi ostatní shromažďovače nebo přátele.

Přístupy k řešení patologického shromažďování zvířat

Shromažďování zvířat se vyskytuje ve všech společnostech a každoročně jsou popisovány tisíce případů. Hoarding of Animals Research Consortium (HARC) bylo založeno v roce 1997 v Massachusetts, pro lepší charakterizování psychologického a sociologického podkladu shromažďování zvířat, spočítání četnosti a následků pro zvířata, lidi i společnost, zvýšení povědomí a rozvoj lepších strategií pro intervenci. Tento mezioborový výzkumný tým zahrnuje psychiatra, psychologa, sociální pracovníky, sociologa, veterináře/epidemiologa a člena organizace pro lidská práva. Shromažďování zvířat je mnohostranným problémem, protože vychází z odlišných příčin. Způsob intervence, plán léčby a navrhnutí péče proto záleží na individuálním stanovení každého případu, je nutné vzít v úvahu biologické, psychologické, sociální faktory a faktory životního prostředí i možnosti společnosti řešit tento problém. V české společnosti se o tomto problému dozvídáme zatím pouze okrajově, občasné proběhne médií zpráva o zvířatech žijících ve špatných podmínkách. V roce 2008 byl novelizován Zákon na ochranu zvířat (zákon č. 149/2004 Sb.), avšak doposavad nebyla vytvořena žádná organizace, která by se specificky zabývala tímto problémem.

Literatura

1. Lockwood R, Cassidy B. Killing with kindness? The Humane Society News of the Humane Society of the United States, 1988; p. 1–5.
2. Worth D, Beck AM. Multiple ownership of animals in New York City. Trans Stud Coll Physician Phila, 1981; 3(4): 280–300.
3. Patronek GJ. Hoarding of animals: an under-recognized public health problem in a difficult-to-study population. Public Health Rep 1999; 114(1): 81–87.
4. Frost RO. People Who Hoard Animals. Psychiatric Times, 2000; 17(4). <http://www.psychiatrictimes.com/p000425.html>.

MUDr. Miroslava Khollová

Psychiatrická léčebna Bohnice
Ústavní 91, 180 00 Praha 8
miroslava.khollova@plbbohnice.cz

